- چۈشەنمىگەن مەزمۇنلار بارمۇ؟
- چۈشەنمىگەن مەزمۇن يوق.

يېقىلغان چېلىشقا تويماس، بەدنىيەت خۇيىنى قويماس.

(ئۇيغۇر خەلق ماقالى)

كۆنۈكمە

1- تۆۋەندىكى ئىسىملارنى ئورۇن – بەلگە كېلىش قوشۇمچىسى بىلەن تۈرلەڭ.

تەشتەك	تەشكىلات	ساقچى
تەقدىرنامە	ئۆمەك	مۇخبىر
ئۆلكە	تۆشۈك	چۆمۈچ
سايمان	شوئار	رەخت
دولقۇن	قاتناش	ۋېۋىسكا

2- تۆۋەندىكىلەرنى ئۇيغۇرچە ئىپادىلەڭ.
مەسىلەن:
سائەت قانچە بولدى؟ (3: 25) ⟵ سائەت ئۈچتىن يىگىرمە بەش مىنۇت ئۆتتى.
سائەت قانچە بولدى؟

10:8	12:01	3:54
4:15	03:7	11:40
12:16	02:6	1:3
22:45	5:33	9:50

3- تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

① رەنا بۈگەپنى ئاڭلىسا چوقۇم ھوشىدىن كېتىدۇ.

② مېنى ئۆزى بىلەن تەڭ كۆرىدىغان ئادەملەرنى مەن بىر ئۆمۈر ھۆرمەتلەيمەن، ئەمما، مېنى ئۆزىدىن پەس كۆرىدىغان ئادەملەردىن بىر ئۆمۈر نەپرەتلىنىمەن.

③ بىز ھازىرچە ئۇلارغا تاقابىل تۇرالمايمىز.

④ ئۇ ئەزەلدىن كىشلەرگە تەڭ – باراۋەر مۇئامىلىدە بولىدۇ، قول ئاستىدىكى كىشىلەرگە ئىنتايىن كۆيۈنىدۇ.

-« سائەت xx دە » شەكلى، مەسىلەن:

بىز سائەت توققۇزدا ئىشقا چۈشىمىز.

ئۇلار سائەت ئۈچتە كېلىدۇ.

- سائەتنىڭ قانچە بولغانلىقىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن « سائەت xx بولدى» ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

سائەت ئون بولدى.

- « سائەت x x دىن مىنۇت ئۆتتى» شەكلى، مەسىلەن:

سائەت تۆتتىن بەش مىنۇت ئۆتتى.

- « سائەت x x گە x x مىنۇت\ كەم» شەكلى، مەسىلەن:

سائەت ئون ئىككىگە ئون مىنۇت قالدى.

15مىنۇتنى ئىپادىلەش ئۈچۈن « چارەك» ئىشلىتىلىدۇ. يېرىم سائەتنى ئىپادىلەش ئۈچۈن « يېرىم» ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

سائەت بەشتىن چارەك ئۆتتى.

سائەت تۆت يېرىم بولدى.

بىز يېرىم سائەتتىن كېيىن بارىمىز.

2- ئورۇن – بەلگە كېلىش

ئورۇن – بەلگە كېلىش جۈملىدە ئىنقلانغۇچىنىڭ ئورنى، ۋاقتى جەھەتتىكى بەلگىسىنى بىلدۈرىدىغان كېلىش شەكلىدۇر. بۇ خىل كېلىش شەكلى ئىسىمغا « - دىكى/- تىكى» قوشۇمچىسىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بۇنداق ئىسىملار ئىنقلىغۇچىلىق ۋەزىپىدە كېلىدۇ. مەسىلەن:

① تۆمۈر خەلپە دۆڭ كۆرۈكتىكى هارۋىكەشلەر دېڭگە قايتىپ كېتىۋاتقاندا، دوخمۇش – دوخمۇشتا توپلىنىپ، تۆت بۇرجەكلىك يوغان قىزىل تامغا بېسىلغان ئېلانلارنى ئوقۇۋاتقان كىشلەرنى كۆرۈپ قالدى.

② باغدىكى گۈللەردىن ئۈزۈۋالدىم.

③ ئۆيدىكى كۆكۈلسىزلىك تېخى تۈگىمىدى.

④بۇ ئابزاستىكى جۈملىلەر ئانچە قىيىن ئەمەس.

دائىم ئىشلىتىلىدىغان يېڭى سۆز-ئىبارىلەر

يېڭى سۆز- ئىبارىلەر

Bilimsel	پەننىي
Kimyasal	خىمىيىلىك
Dene -	تەجرىبە قىل -
Alet	ئەسۋاب
Çöp	ئەخلەت
Şişe	بوتۇلكا
Kutu	قۇتا
Şiş-,	تومپاي -
As -	ئاس -
Taşı -	توشۇ -
Yolucu	يولۇچى
Sigara iç -	تاماكا چەك -
Tren başkanı	پويىز باشلىقى
Köşe	بۇلۇڭ
Katıl -, eklen -	قوشۇل -
Harekete geç -	قوزغال -
Beyaz fosfor	ئاق فوسفور
Yükle -	قاچىلا -
Düş -, çök -	ئۆرۈل -
Alev al -	ئوت ئال -
Toktat at -	شاپىلاق ئۇر -
Sağır	گاس
Asit	سۇلغات كىسلاتا
Yak -	كۆيدۈر -
Kör	قارىغۇ
Ampül	ئېلېكتر لامپىسى
Maliyet	تەننەرىخ
Filaman	لامپۇچكا قىلى
Gramofon	پاتېفون
ömür	ئۆمۈر

گىراماتىكا

1- سائەت ئېيتىلىش ئۇسۇلى: